

Променљиве и непроменљиве речи (именице и глаголи)

Врсте речи

У нашем језику има 10 врста речи: 5 променљивих (именице, заменице, придеви, бројеви и глаголи) и 5 непроменљивих (прилози, предлози, узвици, везници и речце).

Променљиве речи

Променљиве именске речи (именице, заменице, придеви и неки бројеви) мењају се по роду (мушки, женски и средњи род), броју (једнина и множина) и падежима; та промена зове се деклинација.

Глаголи се мењају по лицима, временима, начинима, виду и роду, а та промена зове се коњугација (конјугација)

Шта су именице?

Именице су променљиве речи које означавају: неко биће, предмет, појаву, појам уопште, као скуп особина.

У нашем језику има 7 врста именица: властите (Марко, Мира, Београд, Цер), заједничке (мајка, син, књига, прозор), збирне (лишће, пруће, камење, деца, телад, јагњад, момчад), градивне (вода, уље, вино, злато, олово), мисаоне (апстрактне) (младост, туга, љубав, срећа), бројне (осмица, седмица, петица) и глаголске (писање, читање, трчање, скакање итд.) Опширније о именицама - овде

Заменице

Заменице су променљиве речи чија је функција да упућују на лица, ствари и особине.

Заменице се деле на именичке и придевске

Придеви

Придеви су несамосталне променљиве речи које означавају: особину, припадност и материју именице уз коју стоје. Придеви се деле на: описне, присвојне, градивне, месне и временске.

Бројеви

Бројеви су несамосталне, делимично променљиве, речи које означавају колико има чега што значи именица уз коју стоје. Бројеви се деле на: основне, редне и збирне.

Глаголи

Глаголи су несамосталне променљиве речи које означавају: радњу, стање и збивање.

Прилози

Прилози су речи које стоје уз глаголе, придеве, именице и друге прилоге, одређујући их по неком од сталних пратилачких елемената.

Предлози

Предлозу су непроменљиве, помоћне речи које стоје испред падежних облика именских речи и служе за означавање њиховог односа према другим речима у реченици.

Речце

Речце су обликом прилози или везници, али за разлику од њих, речце се употребљавају за означавање личног става говорног лица према ономе што се износи реченицом.

Везници

Везници су непроменљиве речи које у реченици служе као веза са другим речима, а везују и реченице у сложеној реченици.

Именице су променљиве врсте речи којима се именује неко биће, предмет или појава. Граматичке категорије именице су род, број и падеж.

Зависно од броја који означава да ли има један објекат или више њих, именице могу да имају једнину и множину. Неке именице имају само једнину (сингуларија тантум), а неке само множину (плуралија тантум). Постоје именице које у једнини имају један, а у множини други облик.

Једнина (множина) именица:

кућа (куће), око (очи), раме (рамена), мајка (мајке), дете (деца), брат (браћа), лекар (лекари), пиле (пилићи), лист (листови), раме (рамена), ухо (уши)...

Именице које имају само множину:

уста, леђа, груди, прса, недра, новине, маказе, врата, панталоне, фармерке, мердевине, гаће, кола, плућа, носила, санке, Карловци, Вреоци, Дивчибаре, Винковци...

Именице које имају само једнину (именице које немају правилну, већ само суплетивну множину):

брат, господин, дете, властелин, Крагујевац, Ниш, Београд, Шарац, Јупитер, Марс

Именице које имају у једнини један, а у множини други облик:

човек (једнина) - људи (множина)

Подела именица

► По роду именице се деле на :

☀ именице мушког, ☀ именице женског и ☀ именице средњег рода.

Именице мушког рода

отац, син, деда, учитељ, пекар, лекар, тигар, лав, слон, авион, аутомобил, смех, плач, камен, мач, пиштољ, шестар, Милош, Алекса, Крагујевац...

Именице женског рода

мама, бака, наставница, певачица, жирафа, зебра, стонога, оловка, гумица, болест, радост, срећа, прашина, пустиња, суза, киша, кабаница...

Именице средњег рода

дете, унуче, пиле, маче, теле, јагње, поље, село, имање, име, учење, певање, лишће, цвеће, дрво, ћебе, чанче, перо, весло, море, језеро, оружје...

► По значењу именице се деле на:☀ властите, ☀ заједничке,☀ збирне,☀ градивне☀ мисаоне (апстрактне),

☀ глаголске и ☀ бројне именице.

Властите именице означавају властита имена бића, небеских тела и географских појмова.

Заједничке именице означавају имена бића, појава и предмета са заједничким особинама.

Збирне именице означавају имена више предмета или бића, скупа у неограниченом збиру.

Градивне именице означавају имена појмова који означавају неку материју, грађу.

Мисаоне именице именују оно што се не може опипати ни видети, нешто што се замишља.

Глаголске именице су именице настале од глагола и означавају радњу, стање и збивање.

Бројне именице су именице настале од бројева помоћу суфикса.

ГЛАГОЛИ

Глаголи су промењиве речи које означавају радњу, стање у коме се неко или нешто налази или неко збивање у природи.

► Зависно од свршености радње, стања или збивања глаголи се деле на свршене и несвршене.

Свршени глаголи означавају завршену радњу, а несвршени радњу која још траје.

► Зависно од прелазности радње на објекат глаголи се деле на прелазне и непрелазне.

Прелазни глаголи уз себе могу имати именицу у акузативу без предлога, док непрелазни глаголи уз себе не могу имати именицу у акузативу без предлога.

Глаголи који уз себе имају речцу СЕ су повратни глаголи. Они нису ни прелазни ни непрелазни глаголи.

► Зависно од тога да ли се мењају по лицима глаголи се деле на неличне и личне.

Лични глаголи се мењају по лицима, док се нелични не мењају.

Глаголски облици

Глаголски облици се деле на личне и неличне глаголске облике.

У неличне глаголске облике спадају: инфинитив, радни глаголски придев, трпни глаголски придев, глаголски прилог прошли и глаголски прилог садашњи.

Инфинитив је основни глаголски облик којим се именује само глаголска радња, а не казује се ништа о времену вршења радње, роду и броју.

Радни глаголски придев је глаголски облик који се користи за грађење других глаголских облика.

Трпни глаголски придев је глаголски облик који означава да се на некоме или нечему врши или се вршила (извршила) нека радња.

Глаголски прилог прошли означава радњу која се вршила у прошлости и то пре неке друге радње.

Глаголски прилог садашњи означава радњу која се врши истовремено или паралелно са радњом коју одређује.

У личне глаголске облике спадају: презент, перфекат, футур I, имперфекат, плусквамперфекат, аорист, футур II, императив и потенцијал.

Презент означава садашње време, односно радњу која се дешава у времену говорења.

Перфекат, аорист, имперфекат и плусквамперфекат означавају прошло време, односно радњу која се дешавала у прошлости пре тренутка говорења.

Футур I и Футур II означавају будуће време, односно радњу која ће се дешавати у будућности после тренутка говорења.

Императив је глаголски облик којим се изриче заповест, а потенцијал глаголски облик којим се изриче жеља.

Примери...

Глаголи радње

читати, трчати, играти се, певати, пливати, копати, учити, причати, ломити, ударати, гребати, кувати, прати, играти, бацати, возити, љуљати се...

Глаголи стања

спавати, сањати, стајати, седети, лежати, осећати се, црвенети се, мислити, волети, мрзети, желети, размишљати, надати се, очајавати, туговати...

Глаголи збивања

дувати, фијукати, грмити, севати, пљуштати, кишити, наоблачити се, росити, снежити, вејати, свитати, смркавати се, разданити се, разведрити се...